

18.3.2025

Oikeusministeriö

kirjaamo.okv@gov.fi

Erityisasiantuntija Sonja Sjöman

sonja.sjoman@gov.fi**Adoptiolautakunnan lausunto ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiivistä – Oikeusministeriön järjestämä kuulemistilaisuus 19.3.2025**

Oikeusministeriön Kriminaalipolitiikka- ja rikosoikeusosasto osoitti adoptiolautakunnalle kutsun kuulemistilaisuuteen (19.3.2025) koskien Euroopan Unionin ihmiskauppadirektiivin muutosdirektiiviä (direktiivi (EU) 2024/1712), jolla huomioitaisiin adoptioihin sekä sijaissynnytyksiin mahdollisesti liittyviä ihmiskauppariskejä.

Adoptiolautakunta tuo keskusteluun sen omasta roolista ja tehtävistä käsin seuraavia näkökulmia siihen, miten adoptiotoimintaa säädellään, toteutetaan ja valvotaan Suomessa. Tuomme myös esille, minkälaista keskustelua tällä hetkellä käydään adoption riskeistä ja millä tavoin näitä riskejä pyritään kansainvälisen adoption yhteistyössä hallitsemaan Haagin jäsenvaltioissa, joihin Suomi kuuluu.

Adoptiolautakunnan tehtävät

Adoptiolautakunta toimii erityisenä asiantuntija-, lupa- ja valvontaviranomaisena adoptioasioissa (adoptiolaki 22/2012, 86 §) sekä Haagissa vuonna 1993 tehdyn lasten suojelua sekä yhteistyötä kansainvälisissä lapsiksiottamisasioissa koskevan yleissopimuksen (SopS 29/1997) tarkoittamana keskusviranomaisena ja lasten adoptiosta Strasbourgissa 27 päivänä marraskuuta 2008 tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen (Euroopan neuvoston sopimus) 15 artiklassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena.

Adoptioneuvonnan ja kansainvälisen adoptiopalvelun yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle. (adoptiolaki 85 § 1 mom.)

Adoptiota sääntelevät adoptiolaki (22/2012) ja valtioneuvoston asetus adoptiosta (202/2012).

Lapsen edun periaate

Adoption tarkoituksena on edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman suhde adoptoitavan ja adoptionhakijan välille (Adoptiolaki 1§).

Adoptiolain 2 § mukaan kaikissa alaikäisen lapsen adoptiota koskevissa päätöksissä ja muissa toimenpiteissä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Lapsen etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota erityisesti siihen, miten voidaan parhaiten turvata pysyvä perhe sekä tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapselle, joka ei voi kasvaa omassa perheessään.

Adoptiolupavelvoite alle 18-vuotiaiden adoptioissa

Adoptiolautakunta käsittelee ja ratkaisee sen toimivaltaan adoptioissa määräytyviä asioita lautakunnan jaostoissa, jotka ovat adoptioasioiden kehityksen seurantaan tekevä täysistunto, adoptionhakijoiden adoptiolupahallinnosta vastaava lupajaosto ja kansainvälisen adoption toimilupa- ja valvonta-asioita asioita käsittelevä kansainvälisten asioiden jaosto.

Adoptiolain 44§ mukaan adoptiolautakunta toimii adoptiolupaviranomaisena, joka myöntää, pidentää ja peruuttaa adoptioluvat. Adoptioluvat ovat voimassa 2 vuotta myöntämispäivästä tai siihen päivämäärään asti jolloin hakija täyttää 50 vuotta. Adoptiolautakunta myöntää

- adoptioluvat kotimaiseen alle 18-vuotiaan lapsen adoptioon (adoptiolaki 39§)
- adoptioluvat kansainväliseen alle 18-vuotiaan lapsen adoptioon palvelunantajan välityksellä (adoptiolaki 41§)
- adoptioluvat alle 18-vuotiaan lapsen ilman palvelunantajaa toteutettavaan adoptioon (adoptiolaki 42§)

Adoptiolautakunta käsittelee lisäksi

- adoptioluvan pidennykset koskevat hakemukset (adoptiolaki 47§)
- hakijoiden olosuhteissa tapahtuneiden muutoksista tehdyt ilmoitukset (adoptiolaki 49§) adoptioluvan voimassaolon edellytysten tarkistamiseksi

Adoptioluvan edellytykset

Adoptiolupa voidaan myöntää, jos on saatu riittävä selvitys siitä, että adoption toteutuminen perheeseen katsotaan olevan lapsen edun mukaista ja on selvitetty, että lapsi tulee saamaan hyvän hoidon ja kasvatuksen.

Adoptionhakijoiden on tullut saada lakisääteistä adoptioneuvontaa sekä adoptiolain 41 mukaista lupaa varten kansainvälistä adoptiopalvelua suomalaiselta palvelunantajalta.

Lupa voidaan myöntää aviopuolisille tai yksinhakijalle, joka täyttää lisäksi adoptioluvan saamisen ala- ja yläikärajaa koskevat edellytykset (yli 25 vuotias, alle 50-vuotias).

Adoptioluvan edellytyksiä arvioidessaan adoptiolautakunnan lupajaosto arvioi Sosiaali- ja terveysministeriön adoptioneuvontaoppaassa myös keskeiseksi huomioituja lähtökohtia kuten adoptionhakijoiden riittävää terveyttä, soveltuva adoptio motiivi, ymmärrys adoption lähtökohdista ja adoption tulevan lapsen erityisistä tarpeista sekä adoptiovanhemmuuden luonteesta. Hakijoiden tulee myös osoittaa ymmärrystä adoptiolapsen biologisen taustan merkitykseen sekä adoption avoimen käsittelyn merkityksen ymmärtämiseen lapsen kanssa.

Näillä kaikilla tekijöillä varmistutaan ennen adoption toteutumista, että adoptiotoiveen esittävillä on realistiset ja hyvät valmiudet tarjota lapselle pysyvyyttä ja hyvää hoitoa ja kasvatusta adoptoidun lapsen lähtökohta huomioiden.

Lupaa haetaan pääsääntöisesti ennen adoption toteuttamista. Lautakunta voi hakemuksesta harkinnanvaraisesti käsitellä adoptiolupahakemuksen myös takautuvasti.

Kotimaan adoptiot

Adoptiolautakunnalla ei ole muita tehtäviä kotimaan adoptioon liittyen kuin adoptionhakijoille myönnettävien adoptiolupien käsittely.

Adoptiolautakunta ei vastaanota tietoa toteutuvista kotimaan adoptioista.

Adoptioneuvonnasta kotimaan perheille vastaa sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksessa toimivat hyvinvointialueet sekä Valviralta toimiluvan saanut yksityinen adoptiotoimisto Pelastakaa Lapset ry.

Sosiaali- ja terveysministeriö on uudistamassa opasta adoptioneuvonnanantajalle.

Käräjäoikeudet tutkivat adoption vahvistamisen edellytykset kotimaisissa adoptioissa ja vahvistavat nämä adoptiot.

Kansainväliset adoptiot palvelunantajan kautta

Adoptiolautakunta myöntää adoptiolain 87§ 2 mom mukaiset toimiluvat kansainvälisen adoptiopalvelun tarjoamiseen suomalaisille palvelunantajille.

Palvelunantajia on tällä hetkellä 3 (Interpedia ry, Pelastakaa Lapset ry ja Helsingin kaupunki), joista Pelastakaa Lapset ja Helsingin kaupunki eivät toimita enää uusia hakemuksia kohdemaihin vaan keskittyvät lähinnä adoption jälkeisen tuen tuottamiseen ja keskeneräisten adoptioprosessien loppuun saattamiseen. Toiminta on siten keskittymässä tulevana vuosina asteittain yhdelle yksityiselle toimijalle, jonka toimintaa adoptiolautakunta toimiluvittaa ja jonka toimintaa se myös valvoo.

Adoptiolain 87§ 3 momentin mukaan, lupa adoptiotoimiston kansainvälisen adoptiopalvelun antamiseen voidaan myöntää hakijalle, joka toimii ilman taloudellisen voiton tavoittelua ja jonka harkitaan kykenevän antamaan adoptioneuvontaa tai kansainvälistä adoptiopalvelua ammattitaitoisesti, pitkäjänteisesti ja luotettavasti. Edellytyksenä luvan myöntämiselle on lisäksi, että toiminnan aloittamista voidaan pitää kansainvälisen adoptiopalvelun järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaisena.

Adoptiolautakunta myöntää lisäksi adoptiolain 90§ mukaiset toimiluvat palvelunantajien kansainväliseen yhteistyöhön. Adoptiolautakunta voi hakeuksesta myöntää palvelunantajalle luvan yhteistyöhön ulkomaisen palvelunantajan kanssa, jos: 1) ulkomaisella palvelunantajalla on sijaintivaltiossaan toimivalta hoitaa kansainväliseen adoptioon kuuluvia tehtäviä; 2) on esitetty riittävä selvitys siitä, että ulkomainen palvelunantaja hoitaa 1 kohdassa tarkoitettuja tehtäviä ammattitaitoisesti, pitkäjänteisesti, luotettavasti, lapsen edun mukaisesti ja kansainvälisessä oikeudessa tunnustettuja lapsen oikeuksia kunnioittaen sekä ilman, että kukaan saa adoptioista oikeudetonta taloudellista tai muuta hyötyä; ja 3) yhteistyötä voidaan pitää perusteltuna ottaen erityisesti huomioon kansainvälisen adoption tarve kyseisessä valtiossa.

Lupa myönnetään määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Viime vuosina näitä toimilupien kestoja on rajoitettu pääsääntöisesti tätä lyhyemmiksi ajoiksi (2 tai 3 vuotta) toiminnan seurannan lisäämiseksi.

Adoptiolautakunta voi peruuttaa luvan, jos ulkomainen palvelunantaja on sijaintivaltiossaan menettänyt toimivaltansa hoitaa kansainväliseen adoptioon kuuluvia tehtäviä tai on syytä epäillä, että se ei hoida niitä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

Adoptiolain 91 §:n 2 momentin mukaan palvelunantajan on viipymättä ilmoitettava adoptiolautakunnalle tietoonsa tulleesta seikasta, joka voi aiheuttaa 90 §:ssä tarkoitetun luvan peruuttamisen.

Suomalaisilla palvelunantajilla on ollut vuoden 2024 lopussa yhteistyötoimilupia viiteentoista yhteistyökontaktiin kahdeksassa maassa (Bulgaria, Etelä-Afrikka, Intia, Kolumbia, Thaimaa, Filippiinit, Tsekki, Kiina – prosessien loppuun saattamiseksi). Yhteistyösuhteet ovat pääsääntöisesti olleet pitkäaikaisia ja yhteistyötahoina ulkomailla on ollut joko valtiollisia viranomaisia (tyypillisesti adoptiokeskusviranomaisia) tai ulkomailla akreditoituja yksityisiä toimijoita.

Adoptiolautakunta vastaanottaa palvelunantajilta tietoa Suomeen saapuvista lapsista sekä vahvistetuista adoptioista. Adoptiolautakunnan kansainvälisten asioiden jaosto seuraa toimintaa vaihtamalla tietoa Haagin jäsenvaltioiden keskusviranomaisten kesken, seuraamalla tai tilaamalla tietoa International Social Service järjestöltä, tapaamalla palvelunantajia ja keräämällä tietoa heidän toiminnastaan sekä valvontamatkoilla. Valvonta on ennakollista ja perustuu myös palvelunantajan velvollisuuteen tuoda lautakunnalle tietoon, mikäli se havaitsee toimilupaan mahdollisesti vaikuttavia ongelmia yhteistyössä. Adoptiopalvelunantajat ovat edustettuina adoptiolautakunnan täysistunnossa joka seuraa adoptiotoiminnan kehittymistä Suomessa.

Ilman palvelunantajaa tapahtuvat adoptiot

Vaikka suurin osa kansainvälisistä adoptioista toteutuu suomalaisen palvelunantajan kautta, kasvava määrä adoptiotiedusteluista tänä päivänä koskee ilman palvelunantaa tapahtuvia adoptioita. Nämä adoptiot koskettavat maita, joihin suomalaisilla palvelunantajilla ei ole adoptioyhteistyötä.

Myös maahanmuuttovirasto, ulkoministeriö ja adoptioneuvonnanantajat ovat raportoineet näiden tiedustelujen lisääntyneen huomattavasti.

Usein kyseessä on hakijaperhe, joka on asunut vieraassa valtiossa jonkin rajallisen ajan ja joka haluaa adoptoida kyseisestä valtiosta alaikäisen lapsen joko siellä asuessaan tai Suomeen palattuaan. Tämän lisäksi tämän tyyppisiä adoptiojärjestelyjä tiedustelevat maahanmuuttajataustaiset

perheet, joissa adoptiotoive voi liittyä sukulaislapsen vaikeutuneeseen tilanteeseen lähtömaassa ja toiveeseen perheen sisäisestä adoptiosta.

Adoptiolain 42§ mukaan adoptiolautakunta voi myöntää adoptioluvan ilman palvelunantajaa tapahtuviin kansainvälisiin adoptioihin, jos adoptionhakijalla on asuinpaikka Suomessa ja hän aikoo adoptoida lapsen, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa ja, joka on hakijan tai hänen aviopuolisonsa lähisukulainen tai hakijan adoptiolapsen aikaisempi lähisukulainen;

taikka lapsi on tullut hakijan luokse muussa kuin adoptiotarkoituksessa ja ollut vakiintuneesti hakijan hoidettavana ja kasvatettavana.

Myös näissä tapauksissa adoptionhakijan tulee täyttää kaikki muut adoptioluvan saamisen edellytykset (adoptiolain 3 ja 6—9 §:ssä sekä 13 §:n 1, 2 ja 4 momentissa säädetty adoption edellytykset).

Ilman palvelunantajaa tapahtuvassa adoptiossa viranomaisten on kiinnitettävä erityistä huomiota adoption lähtökohtiin. Kulttuuri- ja lainsäädännöllisten erojen vuoksi, lähtötilanteet voivat olla myös sellaisia, jossa ei Suomen adoptiolainsäädännöstä käsin tarkasteltuna edellytyksiä adoptioprosessin toteuttamiselle.

Prosessi sisältää myös toisenlaisia riskejä. Ilman palvelunantajaa toteutettavissa adoptioissa hakijat itse vastaavat eri viranomaisilta saatavien asiakirjojen ja selvitysten kokoamisesta, laillistamisesta ja käännättämisestä, toisin kuin suomalaisen palvelunantajan kautta toteutettavissa adoptioissa, joissa nämä palvelut tuottaa suomalainen palvelunantaja ja/tai tämän yhteistyökumppani ulkomailla (joille molemmille adoptiolautakunta on myöntänyt toimiluvan).

Ulkomailla toteutuneen adoption tunnustaminen Suomessa

Lähtökohtaisesti sellaiseen kansainväliseen adoptioon, johon hakijat ovat saaneet adoptioluvan Suomen adoptiolautakunnalta ei tarvitse hakea erillistä vahvistusta tuomioistuimelta Suomessa. Poikkeuksena tähän on adoptiot palvelunantajan kautta Filippiineiltä, jotka vahvistetaan Suomessa lapsen ja perheen seuranta-ajan jälkeen Helsingin käräjäoikeudessa. Vastaavasti Thaimaa adoptioissa, adoption vahvistaa lähtömaa seurantaraportoinnin jälkeen. (Adoptiolaki 69§)

Helsingin käräjäoikeus voi tietyin ehdoin tunnustaa ulkomailla toteutetun adoption, edellyttäen kuitenkin, että kyseiseen adoptioon ei olisi tullut hakea adoptiolupaa Suomessa. (Adoptiolaki 69§ 3 mom)

Helsingin kärjäoikeus voi pyytää adoptiolautakunnalta lausuntoa ulkomailla toteutetun adoption vahvistamispäätöksen yhteydessä (Adoptiolaki 79§).

Perheen sisäiset adoptiot

Adoptiolain 39§ 3 momentin mukaan perheen sisäiseen adoptioon ei tarvitse hakea adoptiolupaa, mikäli hakijalla ja lapsella on tosiasiallinen asuinpaikka Suomessa. Kärjäoikeudet tutkivat perheen sisäiset adoptiot hakijoiden hakemuksesta, johon tarvitaan liitteeksi adoptioneuvonnan selvitys.

Mikäli lapsi tai jommallakummalla hakijoista on tosiasiallinen asuinpaikka vieraassa valtiossa, alle 18 -vuotiasta lasta koskevaan perheen sisäiseen adoptioon tulee hakea lupaa adoptiolautakunnalta.

Huomion arvoista on, että siirtämällä perheen sisäisen adoption ajankohdtaa Suomeen saapumisen jälkeen, ja edellyttäen, että kärjäoikeus katsoo osapuolten tosiasiallisen asuinpaikan siirtyneen Suomeen, perheen sisäistä adoptiota toivovien ei tarvitse hakea adoptioon adoptiolupaa adoptiolautakunnalta ja asian tutkimisesta vastaa tällöin kärjäoikeus.

Kansainväliseen adoptioon liittyvät riskit ja ennakollisen valvonnan tavoite

Suomi on Haagin kansainväliseen adoptiosopimukseen sitoutunut maa. Sopimus raamittaa jäsenmaiden työnjakoa ja ohjaa keskittämään toimintaa nimetyille toimivaltaisille viranomaisille sekä perustamaan päätöksentekoa lapsen oikeuksien turvaamisen periaatteelle. Yhtenä tavoitteena on kansainvälisen yhteistyön kautta ennaltaehkäistä lapsille riskialttiita itsenäisiä adoptioita.

Vuoden 2012 adoptiolaki tiukensi adoption edellytyksiä Suomessa tiukentamalla adoptiolain 42§ mukaisten adoptioiden edellytyksiä. Lain tarkoituksena on ehkäistä itsenäisiin adoptioihin liittyviä riskejä, kuten lapsikauppaa.

Haagin sopimuksen yhtenä tavoitteena on myös varmistaa lapsen tosiasiallinen tarve kansainväliseen adoptioon sekä subsidiariteettiperiaatteen noudattaminen siten, että lapsen kotimaiset vaihtoehdot on selvitetty ennen kansainvälisen adoptiovaihtoehdon harkintaa. Haagin jäsenvaltioita ohjataan myös adoptioon liittyvien maksujen sisältöjen ja maksujen tason osalta sekä maksujen läpinäkyvyyteen.

Suomessa olemme lähteneet siitä lähtökohdasta, että lapsen edun turvaa parhaiten adoptio, joka tehdään tehtävään toimiluvan saaneen kansainvälisen palvelunantajan välityksellä.

Adoptiolautakunta on todennut nettisivuillaan, että lapsen adoptointi itsenäisesti, ohi lakisääteisen prosessin, sisältää monia epävarmuustekijöitä ja riskejä. Näitä ovat muun muassa:

- Adoptio ei ole pätevä Suomessa.
- Helsingin käräjäoikeus ei vahvista adoptiota, johon olisi tullut hakea lupa.
- Lapsi ei saa matkustusasiakirjaa tai maahantulolupaa Suomeen.
- Lapsi ei saa Suomen kansalaisuutta.
- Lapsen tausta on selvittämättä ja/tai siihen liittyy väärinkäytöksiä.

Haagin adoptiosopimuksen ratifioineet jäsenvaltiot kokoontuvat määräajoin seuraamaan ja keskustelemaan sopimuksen toteutuksesta. Viime vuosina huomio jäsenmaissa on kiinnittynyt yhä enemmän toiminnan valvontaan. Viimeiset komissiokokoukset toteutuivat 2015 ja 2022. Vuonna 2015 käynnistettiin ja vuonna 2022 hyväksyttiin laittomien adoptioiden ennaltaehkäisyyn ja laittomien adoptioiden tunnistamiseen liittyvää ohjeistusta Haagin jäsenvaltioille. Tämä ohjeistus pitää sisällään sekä asioita, joihin jäsenvaltioita kehoitetaan kiinnittämään huomiota sekä työmalleja sille, miten viranomaisyhteistyötä kansainvälisesti, mikäli laittomuuksia ilmenee. Adoptiolautakunta osaltaan edistää näitä tavoitteita omalla työllään ja ohjaamalla suomalaisia palvelunantajia.

Kansallisten selvitykset kansainvälisistä adoptioista

Monissa maissa kansainväliset adoptiot käynnistyivät jo 1950- ja 1960-luvuilla, eli vuosikymmeniä ennen Haagin adoptiosopimuksen ja soveltuvan lainsäädännön valmistumista kansainvälisiin adoptioihin. Varhaisissa adoptioissa on ollut piirteitä, joita ei tänä päivänä hyväksyttäisi adoption luovuttavissa tai vastaanottavissa maissa tai jotka tänä päivänä täyttävät väärinkäytösten tunnusmerkkejä. Ongelmat ovat voineet liittyä adoption suostumusten antamisessa ilmenneisiin puutteellisuuteen, kansainvälisen adoption suosimiseen kotimaan adoptioon nähden tai kehitysavun ja avustustoiminnan linkittymiseen adoptiotoimintaan, kohtuuttomiin maksuihin tai viranomaistehtävien jakoon tavalla, joka on sumentanut vastuualueita.

Suomen adoptiolautakunta seuraa tällä hetkellä tarkoin Euroopan vastaanottavissa valtioissa toteutettuja ja nyt käynnissä olevia kansallisia selvityksiä, joilla kartoitetaan missä määrin maihin on toteutunut laittomia adoptioita, miten adoptiotoiminnan rakenteet ja viranomaiset ovat toimineet

tilanteissa, joissa on mahdollisesti ollut epäselvyyksiä ja miten valvonta on toiminut. Suomessa STM on toteuttanut aiheesta suppean kirjallisuuskatsauksen, mutta ei ainakaan vielä laajempaa kansallista selvitystä.

Adoptiolautakunnan tietoon ei toistaiseksi ole tullut esiin vastaavia laajamittaisia epäselvyyksiä, joista Euroopan suurimmat vastaanottajamaat esim. Ruotsi ja Hollanti ovat jo (alustavasti) raportoineet. Adoptiovolyymit Suomeen ovat olleet huomattavasti em. maita pienempiä ja adoptioyhteistyömaiden lukumäärä on myös ollut rajallisempi, mikä osaltaan voi vaikuttaa asiassa. Adoptiolautakunta seuraa kuitenkin tällä hetkellä tarkasti näistä aiheista käytävää keskustelua ja odottaa tänä vuonna julkaistavia laajoja kansallisia selvityksiä Ruotsista (kesäkuu 2025) ja Norjasta (loppuvuosi 2025).

Adoptiolautakunta on lisännyt nettisivuilleen 2023 ohjeistusta koskien adoptoitujen tiedonsaantioikeuksia sekä rohkaisee adoptoituja tuomaan viranomaisten tietoon, mikäli omaan adoptiotaustaan tutustuessaan herää epäily epäasiallisesta toiminnasta tai laittomuudesta. Adoptiolautakunta on koulutuspäivässään 2022 adoptiopalvelunantajille ja adoptioneuvonnanantajille lisännyt adoptioviranomaisten valmiutta näiden aiheiden käsittelyyn adoption jälkeisessä adoptioneuvonnassa ja palvelunantajien jälkipalvelussa. Siitä huolimatta, että aikuisten adoptoitujen edustajat ovat kannattaneet kansallisen selvityksen aloittamista myös Suomessa, viranomaisilla on tiedossa ainoastaan yksittäisepäilyjä.

Sijaissynnytyjärjestelyt ulkomailla ja perheen sisäinen adoptiomenettely

Adoptiolautakunnalla ei ole sijaissynnytyjärjestelyihin liittyviä tehtäviä. Ainoat toimivaltaiset viranomaiset sijaissynnytyjärjestelyissä ovat adoptioneuvonnanantajat, jotka antavat perheen sisäisen adoptioneuvonnan sekä tuomioistuinlaitos, joka vahvistaa perheen sisäisen adoption.

Adoptiolautakunta on seurannut sijaissynnytyksiä ainoastaan sen kautta mitä lautakunnan jäsenenä olevat adoptioneuvonnanantajat ovat jakaneet ilmiöstä tietoa. Adoptioneuvonnanantajat kohtaavat perheitä, joiden sijaissynnytyks on ensin toteutettu ulkomailla toisen hakijan sukusoluilla ja sijaissynnyttäjän avulla. Toisen puolison aseman virallistamiseksi lapsen vanhemmaksi perhe toteuttaa Suomeen palattuaan perheen sisäisen adoption.

Adoptioneuvonnanantajat ovat kuvanneet sijaissynnytystilanteissa havaittuja ongelmia, joita ovat mm. lapsen turvaton asema, toiminnan kaupallisuus, aikuislähtöisyys ja perheiden kuormittuminen ja valmentamattomuus.

Perheiden tietoisuus toiminnan kaikista riskeistä vaihtelee, mutta esimerkiksi Simpukka ry:n sijaissynnytyksiä koskevassa kyselyssä (julkaistu 17.3.2025) raportoidaan, että lähes kaikille perheille prosessi osoittautuu ennakoitua raskaammaksi ja vaikeammaksi.

Adoptioprosesseissa pyritään sen jokaisessa työvaiheessa lapsilähtöisyyteen sekä harkittuun ja valvottuun viranomaisprosessiin. Aikuislähtöisissä sijaissynnytysjärjestelyissä syntymättömälle lapselle jää kannettavaksi merkittäviä riskejä. Adoptioissa riskejä lapselle on pyritty hallitsemaan monin eri tavoin prosessin eri vaiheissa sekä huolehtimalla lapsen oikeudesta itseään koskevaan tietoon sekä ohjauksesta ja tuesta tietoja etsivälle adoptoidulle. Myös adoptoidun jälkeläisten tiedonsaantioikeudet adoptioon liittyen turvataan laissa.

Adoptioneuvonnan merkitys

Adoptioissa yksi keskeinen periaate on, että kaikki adoption osapuolet saavat lakisääteistä adoptioneuvonnan kautta riittävästi tietoa adoption sisällöstä ja merkityksestä. Tämä on tärkeä edellytys sille, että adoptioon lasta luovuttava voi antaa oman suostumuksensa adoptioon tai adoptionhakija esittää adoptiohakemuksen adoptiolautakunnalle.

Biologisen vanhemman suostumusta edeltävä adoptioneuvonta on tärkeää myös siksi, että suostumus adoptioon tulee perustua ymmärrykseen adoption merkityksestä sekä aitoon vapaaehtoisuuteen, taloudellisen korvauksen antaminen tai vastaanottaminen adoptiopäätöstä vastaan ei ole sallittua.

Joissakin lapsia adoptioon luovuttavissa maissa lapsen vapauttaminen adoptioon voi tapahtua myös ilman biologisen vanhemman suostumusta, viranomaisen tai tuomioistuimen päätöksellä.

Lapsen sijoituksen epäonnistuminen adoptioissa

Adoptiolaisissa on huomioitu tilanteet, joissa lapsen sijoitus syystä tai toisesta epäonnistuu. Laki ohjaa tällöin adoptioneuvontaa toimimaan yhteistyössä lastensuojelun kanssa ja mikäli kyseessä on kansainvälinen adoptio palvelunantajan kautta, adoptiopalvelunantajaa tarjoamaan tarvittavan yhteistyön adoptioneuvonnalle sekä ulkomaiselle adoptioviranomaiselle. Taavoitteena on viranomaisten vastuiden tunnistaminen ja yhteistyö lapsen tilanteen varmistamiseksi. (Adoptiolaki 28§, Toimenpiteet lapsen sijoituksen epäonnistuttua).

Jo vahvistettua adoptiota ei voi Suomen adoptiolain mukaan purkaa. Adoptiolaki lähtee tällä hetkellä siitä lähtökohdasta, että adoptio on pysyvä ratkaisu. Adoptiolapsen ja vanhemman suhde voidaan muuttaa ainoastaan uuden adoptioprosessin kautta. Aikuisadoptio on mahdollinen tietyin edellytyksin käräjäoikeuden vahvistamana ja näihin adoptioihin ei tarvita adoptiolautakunnan lupaa.

Lopuksi

Adoptiolautakunta lähtökohtaisesti kannattaa ihmiskauppadirektiivissä adoptionäkökulman lisäämistä. Adoptioissa on tänä päivänä tunnistettu monenlaisia riskejä, joita tulee pyrkiä hallitsemaan, jotta adoptio aidosti palvelee lapsen etua, eikä muita intressejä. Riskejä on pyritty hallitsemaan edellä kuvatulla lainsäädännöllä ja Haagin kansainvälisellä sopimuksella. Tässäkään ajassa ei voida kuitenkaan poissulkea, etteikö väärinkäytösten riskejä voi olla. Lastensuojelutoimijoilla ja adoptiotoimijoilla on tiedossa, että erilaiset kriisit, sodat ja luonnonkatastrofit heikentävät viranomaisen toimintakykyä ja lisäävät väärinkäytösten riskejä. Tällaisissa olosuhteissa ei tulisi edistää adoptioita tai etsiä ratkaisuja vanhemmistaan eroon joutuneille lapsille kiireellisesti, saati adoption kautta. Suomessa on havaittavissa tällä hetkellä lisääntyvä määrä ilman palvelunantajaa tapahtuvien adoptioiden tiedusteluita, mikä osaltaan lisää riskejä adoptioissa. Adoptiojärjestelmä on ongelmien ennaltaehkäisyyn pyrkivä järjestelmä, jossa adoptiolupien ja toimilupien arvioinnin sekä adoption tunnustamis- ja vahvistamismenettelyjen kautta valvotaan lapsen edun toteutumista.

Ratkaistu: 18.03.2025
Ratkaisija: Pärssinen-Hentula Irene
Virka-asema: Päällikkö
Esittelijät:
Ritari Anne, Lakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

Adoptiolautakunnan kansainvälisten asioiden jaosto